

P-05-921 Hysbysiad cynharach ynghylch cyllidebau cyngorau gan Lywodraeth Cymru #AchubEinGwasanaethau

Y Pwyllgor Deisebau | 7 Ionawr 2020
Petitions Committee | 7 January 2020

Cyfeirnod: RS19/11038-4

Cyflwyniad

Rhif y ddeiseb: [P-05-921](#)

Teitl y ddeiseb: Hysbysiad cynharach ynghylch cyllidebau cyngorau gan Lywodraeth Cymru #AchubEinGwasanaethau

Geiriad y ddeiseb: Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i roi cyllidebau i gynghorau erbyn canol Ionawr 2020 fan bellaf er mwyn i awdurdodau lleol, yn gyntaf, gydymffurfio â'r holl ofynion deddfwriaethol mewn perthynas â'r broses gosod cyllidebau ar gyfer y dreth gyngor, ac yn ail fel y gallant roi cyllidebau deddfwriaethol priodol i ysgolion er mwyn iddynt hwy gydymffurfio â'u canllawiau eu hunain a osodwyd gan Lywodraeth Cymru.

Mae Cangen Castell-nedd Port Talbot o UNISON yn credu bod pob cyngor yng Nghymru o dan bwysau cyllidebol eithafol, gydag ambell ddarpariaeth gwasanaeth wedi'u colli ac eraill ar fin cael eu colli, a chan bod adolygiad gwariant hefyd ar y gweill, nid oes gan wasanaethau cyhoeddus ddim dealltwriaeth bellach o oblygiadau'r adolygiad hwn.

Mae Llywodraeth Cymru wedi cynnig y bydd y Gyllideb Ddrafft yn cael ei chyhoeddi ar 19 Tachwedd 2019, gyda'i Chyllideb Derfynol yn cael ei rhoi ym mis Chwefror, ond hyd yma does dim rhybudd o hyd pryd fydd y Gyllideb Llywodraeth Leol wirioneddol ar gael. Bydd goblygiadau

deddfwriaethol ysgubol i BOB awdurdod lleol yn sgîl hyn, pan fydd yn rhaid iddynt gymeradwyo cyllidebau yn seiliedig ar ffigurau setliad drafft i sicrhau eu bod yn cydymffurfio â gofynion statudol ynghylch gosod Biliau'r Dreth Gyngor.

Mae'r amserlen arfaethedig yn rhoi anawsterau real iawn i gynghorau, oherwydd bydd angen newid pob cyfarfod craffu, cyfarfodydd Cabinet dilynol a chyfarfodydd y Cyngor. Canlyniad hyn yw y gallai cyfraddau'r dreth gyngor fod wedi'u chwyddo, ac y darganfyddir yn ddiweddarach y byddai ffigurau'r setliadau wedi caniatáu rhagor o hyblygrwydd.

Cynghorau lleol yw'r prif gyflogwyr yn eu hardaloedd yn aml, a bydd unrhyw ostyngiad i'w cyllid yn cael effaith andwyol ar gyflogaeth a'r gallu i'r gwasanaethau hanfodol hyn fod yn gynaliadwy, ac aros yn fewnol.

Rydym yn llwyr gefnogi gweledigaeth Llywodraeth Cymru y dylai pawb yng Nghymru fyw mewn cymunedau sydd â chysylltiadau da, sy'n fywiog, yn hyfyw ac yn gynaliadwy, gydag economi leol gref ac ansawdd bywyd da. Er mwyn i'r weledigaeth hon lwyddo, fodd bynnag, mae'n rhaid i ni ddiogelu gwasanaethau cyhoeddus, sydd yn ei dro yn sicrhau diogelwch a lles ein preswylwyr ledled Cymru, a bydd canlyniadau gwell i bawb.

Daw'r cynlluniau gwariant cyfredol i ben ym mis Mawrth 2020, ond mae'r holl arwyddion presennol yn dweud wrthym na fydd yr amserlen ar gyfer ffigurau'r setliad yn rhoi unrhyw gronfeydd cymeradwy inni tan fis Mawrth 2020. Mae hyn yn warthus: ni all unrhyw gyflogwr gynnal menter gwerth miliynau o bunnoedd heb gyllideb.

Mae nifer y cynghorau sydd bellach mewn sefyllfa i osod cyllideb anghyfreithlon yn frawychus, a gwaethygir hyn gan gynigion grant heb eu hamseru, a rhai o'r rhain nad oeddent mewn llaw tan ddiwedd y flwyddyn gyllidebu.

Mae grantiau Cyllid Ewropeaidd a grantiau penodol Llywodraeth Cymru yn cyfrannu'n aruthrol at y gwasanaethau a ddarperir. Yn ogystal, mae angen i ni ystyried llinellau amser wrth ddyfarnu grantiau yr ymddengys eu bod yn cael eu rhoi ar ôl i'r flwyddyn ariannol ddechrau. Nid yw hyn yn gefnogol i waith cynllunio'r gweithlu nac i ddarparu gwasanaethau.

Mae angen diwygio sylweddol i sicrhau cynaliadwyedd ariannol hirdymor gwasanaethau lleol, ac i ddod â'r anghydraddoldebau systemig rhwng cyllido darpariaethau cyhoeddus i ben. Mae angen rhagor o ymreolaeth a rheolaeth ar awdurdodau lleol dros gynhyrchu refeniw, gyda mecanweithiau wedi'u sefydlu ar gyfer awdurdodau lleol. Mae Cyrff Gwarchod o ran Archwilio Cyhoeddus wedi bod yn tynnu sylw at y difrod sylweddol sy'n cael eu gwneud i wasanaethau hanfodol, a heb fuddsoddiad mawr yn y gwasanaethau hyn, ni fydd awdurdodau lleol yn gallu darparu gwasanaethau i'r rhai mwyaf agored i niwed yn ein cymdeithas, fel yr ifanc, neu bobl oedrannus iawn, ar adeg pan mae galw cynyddol am ddarparu gwasanaethau.

1. Cefndir

Mae Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi ei chyllideb yn flynyddol, fel arfer yn nhymor yr hydref ym mhob blwyddyn ariannol. Mae'r broses hon yn cynnwys cyhoeddi cyllideb ddrafft amlinellol, cyllideb ddrafft fanwl a chyllideb derfynol. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn cyhoeddi setliad llywodraeth leol ar ôl cyhoeddi ei chyllideb ddrafft, sy'n gosod swm y Grant Cymorth Refeniw i'w ddarparu i bob awdurdod lleol; setliad yr heddlu, ynghylch faint o'r Grant Cymorth Refeniw sy'n cael ei roi i'r Heddlu; a gwybodaeth am grantiau, yn ogystal â gwybodaeth a dogfennau eraill.

Caiff proses y gyllideb ddrafft ei nodi yn **Rheol Sefydlog 20** y Cynulliad. Mae'r Rheolau Sefydlog yn mynnu bod cynnig cyllideb amlinellol yn cael ei osod gerbron y Cynulliad. Rhaid iddo nodi cynlluniau cyllido a faint o adnoddau ac arian parod y mae'r Llywodraeth yn bwriadu eu defnyddio ar gyfer y flwyddyn ariannol ganlynol, yn ogystal â symiau dros dro ar gyfer y ddwy flynedd ddilynol neu ar gyfer unrhyw gyfnodau eraill y mae'r Gweinidog yn eu hystyried yn briodol.

Mae'n ofynnol i Lywodraeth Cymru hysbysu'r Pwyllgor Busnes am ei hamserlen arfaethedig ar gyfer trafod y gyllideb o leiaf bythefnos cyn toriad yr haf bob blwyddyn. Yna mae'n rhaid i Lywodraeth Cymru gyhoeddi'r amserlen hon, sydd fel rheol yn gorfod caniatáu wyth wythnos i'r pwyllgor cyfrifol (y Pwyllgor Cyllid) adrodd ar y cynigion cyllideb amlinellol ac o leiaf bum wythnos i bwyllgorau eraill drafod y cynigion manwl.

Ar gais y Gweinidog sy'n gyfrifol am fusnes y Llywodraeth, caiff y Pwyllgor Busnes wedyn newid yr amserlen a gyhoeddwyd.

Mae proses y gyllideb hefyd wedi'i nodi mewn **protocol** rhwng Llywodraeth Cymru a'r Cynulliad.

Mae **Deddf Llywodraeth Leol 1992** yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau bilio gwblhau a chymeradwyo'u cyllidebau, a gosod y dreth gyngor, cyn 11 Mawrth bob blwyddyn.

2. Amserlen Llywodraeth Cymru

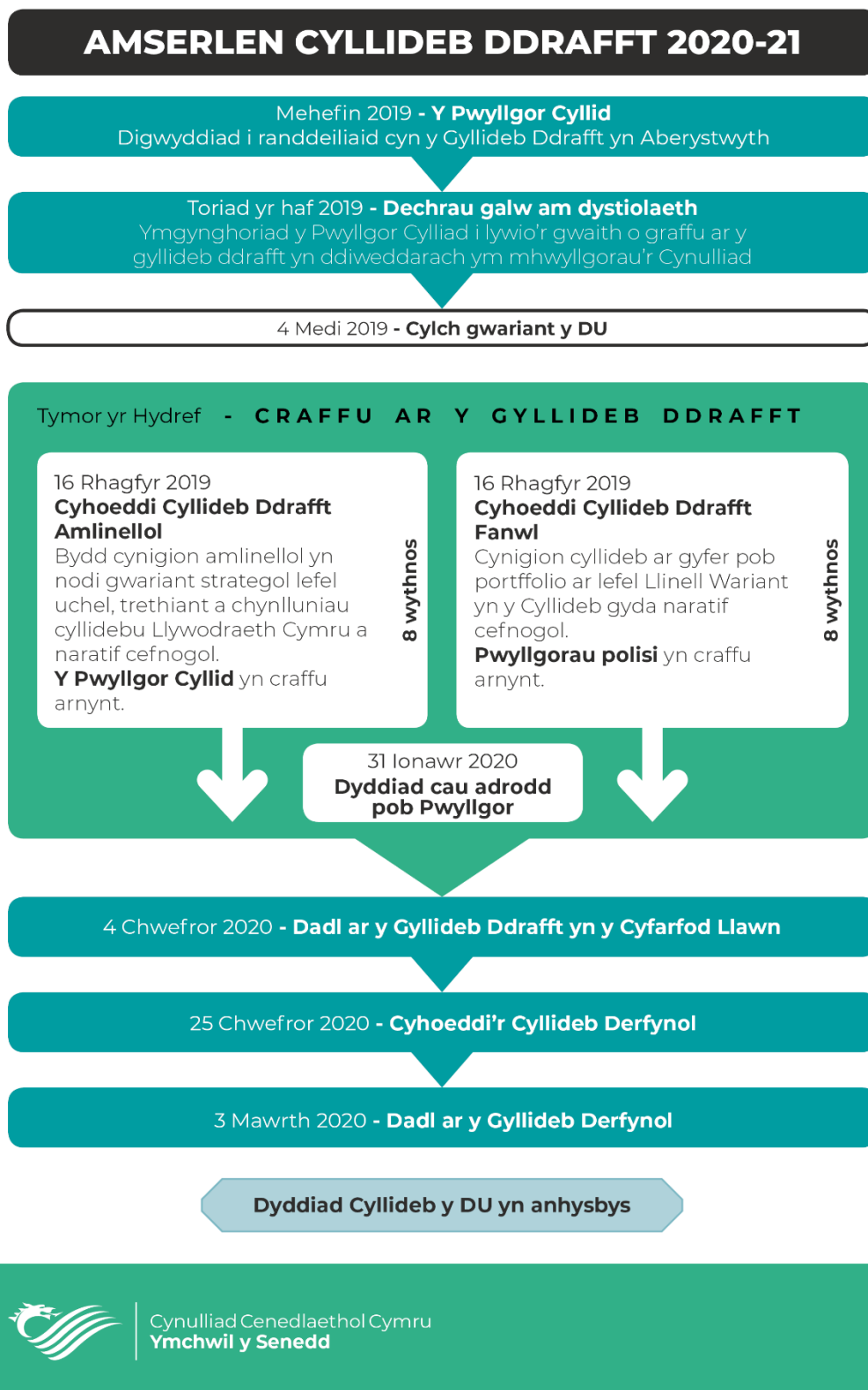
Ar 8 Tachwedd 2019, gwnaeth y Gweinidog Cyllid a'r Trefnydd **ddatganiad ysgrifenedig**, yn amlinellu cynlluniau Llywodraeth Cymru i gyhoeddi ei chyllideb, 'a hynny ar sail eithriadol', ar 16 Rhagfyr (yn ystod y toriad); yn dilyn hyn bydd datganiad yn y Cyfarfod Llawn ar 7 Ionawr 2020. Dywedodd y Gweinidog fod yr amserlen wedi newid oherwydd Etholiad Cyffredinol y DU, a gynhaliwyd ar 12 Rhagfyr. Dywedodd y Gweinidog, ers y cyhoeddiadau cynharach ynghylch amseru'r gyllideb:

... mae etholiad cyffredinol y DU wedi'i alw ac rydym yn y cyfnod cynetholiadol erbyn hyn. Rwyf wedi trafod goblygiadau hyn o ran amseru cyllideb Llywodraeth Cymru gyda'r Pwyllgor Busnes a'r Pwyllgor Cyllid ac, yn amodol ar gytundeb y Pwyllgor Busnes, byddwn yn gohirio cyhoeddi cyllideb Llywodraeth Cymru tan ar ôl etholiad cyffredinol y DU.

Hefyd, amlinellodd datganiad y Gweinidog fod **setliad dros dro llywodraeth leol ar gyfer 2020-21** i fod i gael ei gyhoeddi ar yr un pryd â'r gyllideb ddrafft. Bydd y **setliad terfynol ar gyfer llywodraeth leol** yn cael ei gyhoeddi ar 25 Chwefror 2020, ochr yn ochr â'r gyllideb derfynol.

Yn y datganiad hwnnw, nododd y Gweinidog yr amserlen ar gyfer y gyllideb, a amlinellir yn ffigur 1 isod (ceir copi o amserlen y gyllideb ar gyfer y flwyddyn flaenorol yn atodiad y papur hwn er cymhariaeth):

Ffigur 1: Amserlen y gyllideb ddrafft 2020-21

Ffynhonnell: Gwasanaeth Ymchwil Cynulliad Cenedlaethol Cymru a datganiad Llywodraeth Cymru (8 Tachwedd 2019)

Mae amserlen ddrafft y gyllideb fel y'i nodir yn ffigur 1 yn dilyn cyhoeddiadau blaenorol gan Lywodraeth Cymru. Roedd Llywodraeth Cymru wedi [ysgrifennu'n flaenorol at y Pwyllgor Cyllid](#) ar 5 Gorffennaf 2019 i ddweud y byddai'r cyllidebau drafft amlinellol a manwl yn cael eu cyhoeddi gyda'i gilydd ar 10 Rhagfyr (y gyllideb derfynol ar 3 Mawrth 2020). Dywedodd Llywodraeth Cymru:

...rydym yn wynebu lefel ddigyffelyb o ansicrwydd ynghylch bwriadau Llywodraeth y DU ar gyfer Adolygiad Cynhwysfawr o Wariant. Ni wyddom eto pryd y bydd yn digwydd nac â pha gyfnod y bydd yn ymdrin. Cafwyd sylwadau yn ystod y dyddiau diwethaf gan yr ymgeiswyr ar gyfer arwain y Blaid Geidwadol ac, yn y pen draw, Brif Weinidog y DU, ynghylch y posibilrwydd y bydd Llywodraeth newydd y DU'n cyhoeddi ei chyllideb ym mis Medi. Am y rhesymau hyn, mae'n anodd rhoi sicrwydd ar hyn o bryd ynghylch pa ddyddiadau y byddwn yn cyhoeddi cyllidebau drafft a therfynol 2020-21.

Yn y llythyr hwn, fe wnaeth Llywodraeth Cymru nodi hefyd, pe bai Llywodraeth y DU yn cyhoeddi ei chyllideb yn gynharach na'r disgwyl, y byddai hefyd yn ceisio dwyn dyddiad cyhoeddi ei chyllideb ymlaen.

Ar 4 Medi, yn dilyn [Cylch Gwario Llywodraeth y DU ar gyfer 2019](#), amlinellodd y Gweinidog mewn [datganiad ysgrifenedig](#) y byddai Llywodraeth Cymru yn dwyn dyddiad cyhoeddi ei chyllideb ddrafft ymlaen, ac ar 13 Medi, [ysgrifennodd y Gweinidog at y Pwyllgor Cyllid](#) i gadarnhau ei bod am ddwyn dyddiad cyhoeddi'r gyllideb ymlaen i 19 Tachwedd.

3. Camau gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru

Fe wnaeth y [Pwyllgor Busnes](#) drafod cyllideb ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2020-21 yn ei gyfarfod ar 12 Tachwedd 2019.

Er mwyn llywio'i waith craffu, cynhaliodd y Pwyllgor Cyllid [ymgyngoriad ar gynigion cyllideb ddrafft Llywodraeth Cymru 2020-21](#) rhwng 16 Gorffennaf a 25 Medi 2019. Hefyd, cynhaliodd y Pwyllgor Cyllid ddigwyddiad i randdeiliaid yn Aberystwyth ar 27 Mehefin 2019, lle [trafodwyd blaenoriaethau](#) ar gyfer cyllideb 2020-21, a chynhaliwyd [dadl ar flaenoriaethau gwariant Llywodraeth Cymru](#) yn y Cyfarfod Llawn ar 25 Medi 2019.

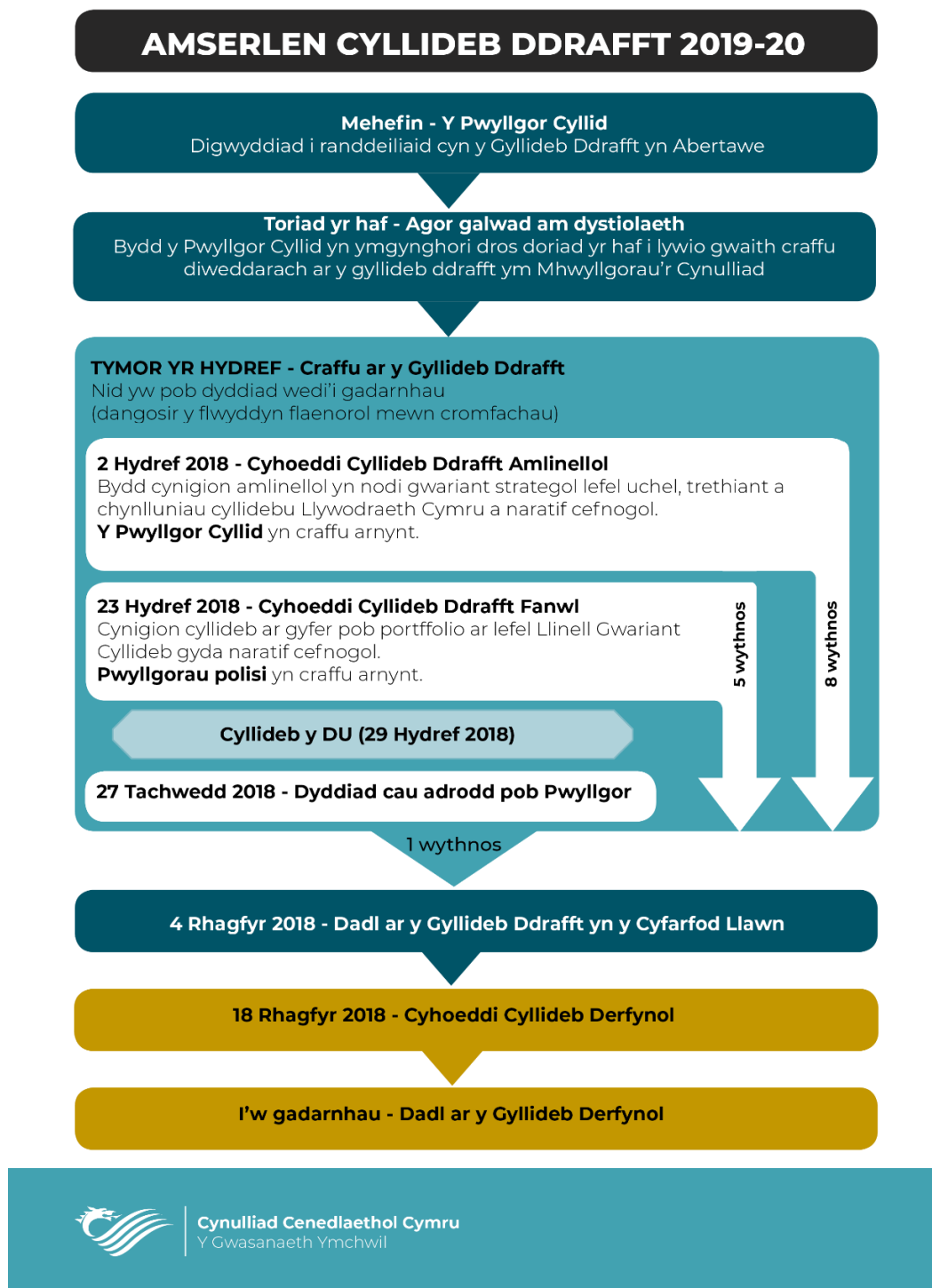
Hefyd, cynhaliodd y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau sesiwn '[Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2020-21: Cyllideb Llywodraeth Leol](#)', ar

23 Hydref 2019, lle cafwyd tystiolaeth gan Ganolfan Llywodraethiant Cymru a Chanolfan Polisi Cyhoeddus Cymru.

Mae amryw bwyllgorau hefyd [wedi ysgrifennu at aelodau perthnasol o Lywodraeth Cymru](#), gan nodi eu disgwyliadau ynghylch y wybodaeth gyllidebol a fydd yn cael ei darparu iddynt.

4. Atodiad

Ffigur 2: Amserlen Cyllideb Ddrafft 2019-20

Ffynhonnell: Gwasanaeth Ymchwil Cynulliad Cenedlaethol Cymru a Llywodraeth Cymru (noder: trafodwyd cyllideb derfynol 2019-20 ar 15 Ionawr 2019)